

Ensiapua ruotsin kielellä – Svenska nu ja SPR kouluttavat hoitoalan opiskelijoita

Hoitoalan ammattilaiset voivat työssään kohdata potilaita, jotka haluavat palvelua ruotsin kielellä. Tutkimusten mukaan hätätilanteissa ja vakavien sairauksien hoidossa kielen tunnevaikutus on erityisen tärkeä. Svenska nu -verkosto on kehittänyt ohjelman, jossa sekä ammatillisen toisen asteen että ammattikorkeakoulujen hoitoalan opiskelijat saavat harjoitella toimimista onnettomuustilanteissa ruotsin kielellä. Suomen Punaisen Ristin ensiapukouluttajien toteuttamat oppitunnit ovat saaneet kiitosta käytännönläheisyydestään ja viestinnällisten taitojen painottamisesta.

Julkaistu: 16. toukokuuta 2019 | Kirjoittanut: Liisa Suomela

Svenska nu -verkosto (<http://svenskanu.fi/om-svenska-nu/natverket-svenska-nu/>) motivoi, inspiroi ja rohkaisee suomenkielisiä lapsia ja nuoria kaikilla koulutusasteilla puhumaan ruotsia. Svenska nu tarjoaa kouluille maksuttomia kouluvierailuja ja tukee opettajia tarjoamalla koulutusta ja materiaaleja ruotsinopetukseen. Verkoston kouluohjelmat (<http://svenskanu.fi/program/artister-och-program/>) toteuttavat kansallisia opetussuunnitelmia tukemalla kielipedagogiikkaa ja oppilaiden kasvua kielitietoisuuteen. Oppilaille tarjotaan autenttisia kohtaamisia ruotsin kielen kanssa ja heitä kannustetaan käyttämään karttunutta kielitaitoaan.

Ammatillisen toisen asteen opiskelijat ovat pitkään olleet haasteellinen kohderyhmä Svenska nu -verkostolle. Osittain se johtuu siitä, että ammatillisen tutkinnon yhteisiin tutkinnon osiin kuuluu vain yksi pakollinen osaamispiste ruotsin kielen opiskelua, ja Svenska nu -verkoston järjestämää ohjelmaa on siten vaikea mahdollistaa mukaan opetukseen. Vaikeusastetta nostaa myös se, että painopiste on ammatillisen kielen opiskelussa ja jokaisella ammattiryhmällä on oma ammattisanastonsa, mikä tulisi huomioida kouluvierailun sisällössä. Myös ammattikorkeakouluissa kieliopinnot ovat pääsääntöisesti alakohtaisia. Svenska nu -verkoston

tavoitteena on ollut tarjota ammatilliseen koulutukseen ohjelmaa, joka todella tukee ammatillisen kehityksen kannalta tarpeellista kielitaitoa ja antaa valmiuksia toimia erilaisissa viestinnällisissä tilanteissa.

Toiminnallista ruotsia tarvitaan hoitoalalla

Suunnittelun lopputuloksena päädyimme kehittämään uuden ohjelman, joka on suunnattu hoitoalan opiskelijoille sekä ammatillisella toisella asteella että ammattikorkeakoulussa. Sairaanhoidajat sekä ensi- ja lähihoitajat kohtaavat työssään haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, jolloin vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu. Stressitilanteessa potilaan voi olla vaikea ajatella muulla kuin äidinkielellään. Koska Suomi on kaksikielinen maa, on potilaalla myös lakisääteinen oikeus saada hoitoa omalla kielellään. Hoitajalla on siis oltava kyky ja valmius palvella potilaita myös ruotsiksi. Ruotsin kielen taitoiselle hoitohenkilökunnalle on myös paljon kysyntää muissa Pohjoismaissa, joten arvioimme, että ohjelman kehittäminen juuri tälle kohderyhmälle olisi hedelmällistä.

Kohderyhmän valintaa tuki myös Lasse Palmun pro gradu -tutkielma (2016), jossa hän on kartoittanut Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hoitohenkilökunnalle suunnatun kyselyn avulla ruotsin kielen käyttötilanteita hoitohenkilökunnan päivittäisessä työssä sekä hoitohenkilökunnan asenteita kielitaidon kehittämistä kohtaan. Joukon rajaamiseksi kysely suunnattiin ensiapupoliklinikan ja Syöpäkeskuksen henkilökunnalle, sillä molemmilla osastoilla yksilön oikeus oman kielen käyttöön on erityisen tärkeä. Hätätilanteissa ja vakavien sairauksien hoidossa kielen tunnevaikutus on erityisen merkittävä. Molemmille kyselyyn valituille osastoille tulee myös potilaita kaikista kieliryhmistä eikä hoitopaikkaa aina voi itse valita. (Palmu 2016.)

Palmun (2016) mukaan yli puolet vastaajista kohtasi ruotsinkielisiä potilaita viikoittain, mutta vain vajaa puolet heistä ilmoitti käyttävänsä ruotsia kohdatessaan ruotsinkielisen potilaan. Tähän olivat syynä muun muassa hoitajan epävarmuus ja uskalluksen puute sekä kokemus oman kielitaidon puutteellisuudesta niin keskustelutaitojen kuin ammattisanaston osalta. Jotkut vastaajista ilmoittivat myös, että he kokevat tai pelkäävät puutteellisen kielitaitonsa aiheuttavan potilaalle vaaratilanteen. Hoitajien suhtautuminen ruotsin kielen käyttöön oli kuitenkin positiivista, ja monet ilmoittivat olevansa motivoituneita oppimaan lisää ruotsia sekä ammattisanaston että keskusteluvälineiden osalta. (Palmu 2016.)

Ruotsin kielen taitoa kuvitteellisten onnettomuustilanteiden kautta

Syksyllä 2018 lanseerasimme uuden ohjelmamme *Första hjälp-ktioner till vårdstuderande – ruotsinkielisiä ensiapuoppitunteja hoitoalan opiskelijoille*. Ohjelman sisältö suunniteltiin yhdessä Punainen Risti Ensiapu Oy:n kanssa. Kahden ammattikorkeakoulussa alkusyksystä 2018 toteutetun pilottioppitunnin jälkeen ohjelmaan osallistui vuonna 2018 yhteensä 313 opiskelijaa 8 oppilaitoksessa Uudellamaalla ja Satakunnassa. Ohjelman keskeinen osa on Punaisen Ristin ensiapukouluttajan toteuttama 90 minuutin pituinen oppitunti, jolla opiskelijat tulevat

kuvitteellisiin onnettomuustilanteisiin ja pääsevät käyttämään ruotsin kieltä kohdatessaan potilaita. Opiskelijat saavat harjoitella hätäilmoituksen tekoa, erilaisten sairaskohtausten tunnistamista, tajuttomalle annettavaa ensiapua, peruselvytystä ja sydäniskurin käyttöä ruotsin kielellä. Ohjelmaan kuuluu myös oppimateriaali, jonka avulla oppilaat voivat harjoitella ammattisanastoa ja fraaseja ennen ensiapukouluttajan vierailua. Lisäksi jokainen opiskelija saa Folktingetin julkaiseman *Jag är här för dig* -vihon, joka on hoitotyöhön suunnattu selkokielineen suomi-ruotsi-sanasto. Oppilaitokset voivat tilata ensiapukouluttajan vierailun osaksi opetustaan Svenska nu-verkoston kautta.

Kuva 1. Hätäilmoituksen tekemisen harjoittelua (kuva: Lars Kastilan)

Suurin osa vierailuista toteutettiin ammattikorkeakouluissa, mutta joitakin oppitunteja järjestettiin myös toisen asteen oppilaitoksissa. Lisäksi muutama lukioryhmä pääsi testaamaan ohjelmaa. Ohjelmaa tarjotaan pääasiassa ammattioppilaitoksille ja ammattikorkeakouluille myös vuonna 2019.

Första hjälp -oppitunteja pilotoidessamme haastattelimme erästä ruotsin kielen opettajaa, joka korosti, että kielen oppiminen ammatillisessa koulutuksessa ei ole vain yksittäisten sanojen tai kieliopin opettelemista, vaan tarvitaan myös toimintaa ja kielen käyttämistä ”aidoissa” tilanteissa. Erityisen tärkeäksi hän koki suullisen kielitaidon harjoittelun ja toivoi, että se näkyisi ohjelman sisällössä. Lisäksi hän näki ruotsinkielisen ensiapuoppitunnin onnistumisen kannalta tärkeäksi sen, että ammatilliset käytännön taidot olisivat opiskelijoilla hallussa jo ennen oppituntia.

Hoitoalan opiskelijoille motivaatiota ruotsin kielen oppimiseen

Taina Juurakko-Paavolan (2009) selvityksen mukaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden motivaatio ruotsin kielen oppimista kohtaan vaihtelee suuresti sukupuolen, koulutustaustan ja opiskeltavan alan mukaan. Motivoituneimpia ovat naispuoliset opiskelijat, ylioppilastutkinnon suorittaneet ja liiketalouden ja matkailualan opiskelijat. Alojen välisessä vertailussa terveydenhuolto- ja sosiaalialan opiskelijoiden motivaatio ruotsin kielen oppimista kohtaan osoittautui hieman liiketalouden ja matkailualan opiskelijoiden motivaatiota alhaisemmaksi. Opiskelijoiden motivaation kasvattamiseksi olisi kyselyyn vastanneiden opettajien mukaan tärkeää se, että opiskelijat ymmärtävät kielitaidon tarpeellisuuden työelämässä ja että opetuksen sisältö ja työtavat ovat käytännöllisiä ja keskittyvät kunkin alan erityisiin tarpeisiin. (Juurakko-Paavola 2009.) Työelämän kannalta relevantti kielitaito on myös ammatillista perustutkintoa suorittavien keskuudessa eniten kieltenopiskelua motivoiva seikka (Juurakko-Paavola 2012).

Suomela_kuva2

Kuva 2. Sydäniskurin käytön harjoittelua (kuva: Lars Kastilan)

Första hjälp -oppitunnin tavoitteena on tarjota opiskelijoille käytännöllinen lähestymistapa hoitoalan ammatillisen kielitaidon harjoitteluun, vahvistaa opiskelijoiden kielellisiä valmiuksia onnettomuustilanteissa sekä tuoda esiin se, että ruotsin kieltä tarvitaan hoitoalan työssä. Ensiapuoppitunteja ruotsiksi pitävä Suomen Punaisen Ristin ensiavun ja terveystiedon pääkouluttaja Tuija Rytkölä on opiskelijoille kokemusasiantuntijana oiva esimerkki: täysin suomenkielinen Rytkölä on työelämässä tarvittua kielitaidon vuoksi saavuttanut sujuvan ruotsin kielen taidon. Rytkölä haluaakin omalla esimerkillään rohkaista opiskelijoita ottamaan kielen

haltuun. Hän painottaa, että muutamakin sana potilaan omalla äidinkielellä hätätilanteessa riittää: ”Ensihoidon tarpeessa oleva ihminen haluaa tuntea olonsa turvalliseksi. Kieliopillinen oikeaoppisuus ei ole oleellista.”

Positiivista palautetta ensiaputunneista

Kaikkien järjestämiemme kouluvierailuiden jälkeen pyydämme opettajia arvioimaan vierailun onnistumista ja sen soveltuvuutta kohderyhmälle. Opettajilta saadun palautteen mukaan *första hjälp* -oppitunnit ovat olleet toimivia ja kohderyhmälle kielellisesti ja sisällöllisesti sopivia. Kaikkien vastanneiden mielestä vierailu tukee ruotsin kielen opiskelua, ja kiitosta on tullut erityisesti viestinnällisyyden painottamisesta ja hoitoalan opiskelijoille räätälöidystä käytännönläheisestä sisällöstä. Pilottivaiheessa haastattelemamme opettaja toivottikin tervetulleeksi kaikenlaiset vierailut, jotka lisäävät opiskelijoiden intoa ja kiinnostusta ruotsin kieltä kohtaan ja muistuttavat kielitaidon merkityksestä työelämässä myös muiden kuin oman opettajan äänellä.

Olemme käyneet haastattelemassa myös ensihoidon opiskelijoita *första hjälp* -oppituntien jälkeen. Teimme kaikkiaan kuusi ryhmähaastattelua, joihin jokaiseen osallistui 3–4 opiskelijaa. Opiskelijoiden suhtautuminen ruotsin kieleen oli positiivista, mutta monet kokivat kielitaitonsa puutteelliseksi ammatin harjoittamisen kannalta, mikä nostaa kynnystä käyttää ruotsia. Tämä vastaa hyvin Palmun (2016) tutkimustuloksia jo ammattia harjoittavien asenteista ja motivaatiosta ruotsin kielen käyttöä kohtaa. Kuten selvityksissä eri ammattialojen opiskelijoiden motivaatiosta ruotsin kielen opiskelua kohtaan (Juurakko-Paavola 2009, 2012), moni haastatteluun osallistuneista opiskelijoista oli motivoitunut kartuttamaan kielitaitoa, joka on relevanttia työelämän kannalta. Käytännöllinen ja hoitoalan tarpeisiin keskittyvä *första hjälp* -oppitunti koettiin hyödylliseksi ja mielekkääksi tavaksi oppia ruotsia.

Haastattelemamme opiskelijaryhmän sisällä ruotsin kielen osaamisen taso vaihteli: opiskelijoiden koulutustaustat olivat erilaisia, ja osalla oli kulunut useampia vuosia ruotsin opinnoista ennen ensihoidon koulutusohjelmaan kuuluvaa ruotsin kurssia. Kaikki haastattelemamme opiskelijat sanoivat haluavansa ensihoitajina hoitaa työnsä hyvin ja kokivat kielitaidon tärkeäksi potilaan näkökulmasta. Muutama opiskelijoista olikin jo harjoittelujaksollaan kohdannut ruotsinkielisiä potilaita ja käyttänyt ruotsia. Opiskelijat totesivat, että he haluaisivat kehittää ammatillista kielitaitoaan, jotta osaisivat auttaa potilaita myös ruotsiksi, mutta ruotsinkielistä opetusta pitäisi olla useammin ja pitkäkestoisemmin. Yleisesti pohdittiin, että kielitaito ja varmuus kielen käyttöön karttavat aktiivisen käytön myötä.

Toivomme, että tarjoamamme *första hjälp* -ensiapuoppitunnit osaltaan tukevat hoitoalan opiskelijoiden ammatillisen kielitaidon kehittymistä. Samalla ne muistuttavat kielitaidon merkityksestä paitsi potilaan lakisääteisen oikeuden myös ennen kaikkea potilasturvallisuuden ja hoitokokemuksen kannalta. Toivotamme myös tervetulleeksi uudet yhteistyöideat ja -aloitteet muiltakin ammatillisilta aloilta.

Liisa Suomela työskentelee Svenska nu -verkostossa ohjelmakoordinaattorina mm. kouluohjelmien kehittämisen, opettajien koulutusten sekä oppimateriaalien tuottamisen parissa. Svenska nu -verkosto toimii osana Hanasaaren ruotsalais-suomalaisesta kulttuurikeskusta.

Första hjälp -ensiapuoppitunteihin ja siihen liittyviin materiaaleihin voi tutustua sivulla http://svenskanu.fi/portfolio_page/forsta-hjalp-lektioner-till-vardstuderande/ (http://svenskanu.fi/portfolio_page/forsta-hjalp-lektioner-till-vardstuderande/)

Lähteet

Palmu, L. (2016). Svenska språket på HNS. En studie om språkbruk och möjligheter att utveckla sjukskötarens språkfärdigheter i arbetet. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsinki.

Juurakko-Paavola, T. (2009). Students' Proficiency in Swedish and Their Motivation to Study Swedish at the Finnish Universities of Applied Sciences. Teoksessa: Kantelinen, R. & Pollari P. (toim.). Language Education and Lifelong Learning. Joensuu: University of Joensuu.

Juurakko-Paavola, T. (2012). Ruotsin kielen osaamisesta ja oppimismotivaatiosta eri kouluasteilla. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 3(1). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2012/ruotsin-kielen-osaamisesta-ja-oppimismotivaatiosta-eri-kouluasteilla> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2012/ruotsin-kielen-osaamisesta-ja-oppimismotivaatiosta-eri-kouluasteilla>)

Artikkeliin viittaaminen

Suomela, L. (2019). Ensiapua ruotsin kielellä – Svenska nu ja SPR kouluttavat hoitoalan opiskelijoita. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(4). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2019/ensiapua-ruotsin-kielella-svenska-nu-ja-spr-kouluttavat-hoitoalan-opiskelijoita> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2019/ensiapua-ruotsin-kielella-svenska-nu-ja-spr-kouluttavat-hoitoalan-opiskelijoita>)